

KATOLIKA ESPERANTO-MOVADO EN LITOVIO

Jesuo Kristo diris: "Jen mia ordono - kiel mi agis, vi tiel agadu, unu la alian korege amu, ĉar la malamo venas de malbono..."
A. Dambrauskas (A. Jakštas)

La historio de la internacia katolika movado estas preskaŭ samaĝa kiel la lingvo mem. Unu el pioniroj de tiu movado estis litova pastro Aleksandras Dambrauskas (1860-1938), kiu ankoraŭ studante en Sankt-Peterburga akademio eksciis pri la apero de Esperanto. Laŭ onidiroj estis li, kiu la unua skribis poŝtkarton al L. Zamenhof en Esperanto. A. Dambrauskas en 1890 verkis la unuan lernolibron de internacia lingvo por litovoj. En 1893 li jam komencis verki originalajn poemojn en Esperanto, precipe pri religiaj temoj. Samtempe A. Dambrauskas komencis la publikan animzorgadon inter esperantistoj. La 26-an de decembro 1896 en Smolensk li celebris latine la unuan Sanktan Meson por esperantistaro, sed la homilio kaj kantoj estis en internacia lingvo. En la Diservo partoprenis L. Zamenhof. A. Dambrauskas postlasis por ni malgrandan kantareton de ekleziaj kantoj. Esperantigi ilin helpis L. Zamenhof mem. En 1893 okaze de la 50-jara episkopeca jubileo de Lia Sankteco la papo Leono la 13-a aperis longa E-poemo de A. Dambrauskas "Estu, estu".

En 1903 komencis sian ekziston la revuo "Espero Katolika", kiu ĝis nun, dum 100 jaroj, proklamas la ideojn de la frateco laŭ evangelia spirito. Sur la unua paĝo de la menciita revuo (n-ro 1, oktobro 1903) estis publikigita poemo de A. Dambrauskas "Al Lia Plej Sankta Moŝto papo Pio la Deko". En 1905 pastro, poeto, sciencisto kaj tradukisto A. Dambrauskas partoprenis en la unua tutmonda Esperanto-kongreso en Bulojnjo-sur-Mar. Ĝin ĉeestis multaj pastroj kaj la epizodojn de tiu-ĉi kongreso bele tre priskribas itala verkisto Vitaliano Lamberti en sia libro "Una voce per il mondo" (litova traduko el itala, 2002). En la paĝo 327 de la

litova versio ni legas:

"Ĉi tie estas multaj pastroj, klarigas Michau. Jen ili... ĉiuj kune. Pastro Dambrauskas, pastro Rousseau... Vidu, kiel ili babilas kun tiuj du... Maldekstre estas abato Peltier kaj tiu alia - la altranga sacerdoto el Romo Luigi Giambene. Ili ridetas. Amiko, tio jam estas bona signo..."

En 1906 la Pio la Deko akceptis pastron Luigi Giambene, kiu donacis al la papo la unuan jarkolekton de "Espero Katolika". Rigardo de la papo, laŭ rememoroj de L. Giambene, falis sur la poemon de A. Dambrauskas. Pio la Deko provis legi, ridetis kaj poste diris: "Mi ne povas legi, sed mi bone komprenas". En tiu kolekto de la revuo estis publikigita ankaŭ alia poemo de A. Dambrauskas "Dio". La aŭdienco de Pio la Deko al L. Giambene rezultigis la unuan papan benon al "Espero Katolika" kaj al la tuta esperantistaro.

En 1910 fondiĝis la Internacia Katolika Unuigo Esperantista (IKUE). A. Dambrauskas energie subtenis ĝin kaj klopodis anigi al ĝi litovajn esperantistojn. Tamen pro ekzistantaj tiamaj politikaj kaŭzoj tio ne eblis. En 1910 sub iniciato de A. Dambrauskas estis fondita Kovna Esperantista Societo. En 1919 ĝia aktiveco plivigliĝis, ĉar Litovio tiam jam estis sendependa ŝtato, kaj tiu ĉi societo transformiĝis en Litovan Esperanto-Asocion. La 10-an de septembro 1920 pastro A. Dambrauskas fondis litovan sektion de IKUE, kies anoj renkontiĝadis unufoje semajne komence en loĝejo de aktivulo P. Medemas, poste ĉe la pastro A. Dambrauskas. Pri tio detale skribas P. Enskaitis en sia artikolo "Kaunas sub la verda flago" (LS, 1938, n-ro 3, pg. 10). Pastro A. Dambrauskas propagandis Esperanton inter sacerdotoj kaj seminariistoj de Kaunas. Bedaŭrinde niaj scioj pri tiu agado estas ege mizeraj.

Alia entuziasmo de Esperanto estis la beata arkiepiskopo (1987) Jurgis Matu-

laitis (1871-1927). Neniu povas atesti, ke li scipovis la internacian lingvon, tamen li ege subtenis la movadon kaj en ĝi vidis grandan estontecon. En 1926 en pollingva katolika gazeto "Gazeta Koscielna" (n-ro 33) la beatulo publikigis ampleksan artikolon sub titolo "Esperanto en servo al la Eklezio". En ĝi interalie ni legas jenon: "Estas ĝenerale konata, ke inter provoj de la internacia lingvo - Esperanto plenumis plej bonan rolon kaj nun ĝi estas ĉie konata. (...) Plej efike uzadas ĝin komunistoj, socialistoj, senkreduloj, liberpensuloj, framasonoj, judoj kaj sektanoj. (...) Teroristoj uzadas Esperanton efike al siaj celoj, kaj la katolikoj plej ofte atendas, kvazaŭ ili timus malpurigi per Esperanto. (...) Tamen estus malprudente ne uzi la lingvon pro tio, ke verkis ĝin judo. Al ni pleje gravas, (...) ke Esperanto povas alporti profiton al la katolikismo".

Ni ne scias, ĉu tiu artikolo estis legata en Litovio aŭ ne, sed estas nediskutinda fakto, ke nia beata J. Matulaitis, perfekte scianta latinan lingvon, estis por disvastigo de Esperanto en la katolika medio.

Dum soveta regperiodo la ateisma agado enradikiĝis kaj atingis sian kulminon. Tiam oni eĉ ne rajtis paroli pri esperantistoj - katolikoj. La esperantista movado mem entute ne estis tolerata kaj ofte persekutata. Tamen en tiuj nigraj jaroj kelkaj esperantistaj katolikoj kaŝe penis apostoli, agi, rilati kun ĉeĥaj, polaj, hungaraj gefratoj en Kristo. Oni devas menciiri la poetinon kaj tradukistinon A. Judickienė (1934-1991), samideanon J. Tamošiūnas kaj precipe pastron V. Rudzinskas, kiuj danke al kontribuo de poloj kaj ĉeĥoj kun ega risko disvastigadis religiajn librojn en Esperanto, la revuon "Espero Katolika" k.a. Tre koraj renkontiĝoj de litovaj esperantistoj - katolikoj B. Aukštikalnienė kaj L. Skūpas okazis dum jubilea UEA-kongreso en Varsovio. Donace ricevitaĵoj, materialoj pri 600-jara jubileo de Bapto de Litovio, grandformata Krucifikso donacita de belga frato, estis subĉemize transportitaj

en Litovion. Similaj faktoj multas.

Nur litovaj pastroj, kiuj loĝis eksterlande, agis libere. En Brazilo la pastro saleziano P. Urbaitis preskaŭ ĝis sia morto en 1993 gvidis kursojn en litova paroĥo de Vila Zelina en São-Paulo, estis redaktoro de E-gazeto "Brazilo Katoliko". Alia pastro saleziano P. Gavėnas (1918-2002) komence en Italio, poste en Brazilo aktivis por Esperanto, verkis libreton "Sankta Kazimiro".

En 1994 estis restarigita litova sekcio de IKUE. Ĝin gvidis samideano Vladislavas Viršila. La sekcianoj organizis katolikajn renkontiĝojn en Ŝiluva, Kretinga, Panevėžys, partoprenis en la internaciaj IKUE-aranĝoj. Tamen la movado pro subjektivaj kaŭzoj iom post iom komencis stagnadi. Same ege mankis pastroj - esperantistoj, la junularo preskaŭ ne aktivis. Sed danke al iniciatoj de litovaj luteranoj en 1995 en Kaunas okazis la 11-a ekumena kongreso de la esperantistoj. En la jaro 2000 litova sekcio de IKUE denove renaskiĝis. Ĝiaj gvidantoj estas Mons-ro Lionginas Vaičiūlionis kaj doc. Laurynas Skūpas. La anoj de la sekcio legas revuojn "Espero Katolika" kaj "Dio Benu", partoprenas en la internaciaj kaj naciaj aranĝoj, esperantigas litovajn religiajn kantojn, aŭskultas E-elsendojn el Vatikano, popularigas la internacian lingvon inter pastroj, organizas celebradon de Sankta Meso en Esperanto dum BET-oj (Baltaj E-Tagoj) aŭ aliaj tradiciaj aranĝoj, spektas religiajn videofilmojn. Multaj ne IKUE-anoj ankaŭ partoprenas en la menciitaj aranĝoj. Jam estas kelkaj pastroj - entuziasmuloj de Esperanto: S. Keras, G. Pušinaitis, P. Sabaliauskas, T. Skrudupis, K. Balsys. Aktivas la seminariisto el Telšiai M. Dyglys (rim. de red. jam ankaŭ pastro).

La plej grava tasko estis bone organizi la 57-an IKUE-kongreson en Kretinga, okazintan la 3-10-an de julio 2004. En la kongreso partoprenis multaj gefratoj el diversaj landoj, kiuj ne nur kunsidis kaj preĝis, sed ankaŭ vizitis litovajn pilgrimlokojn Ŝiluva, Tytuvėnai, Monteton de Krucoj, Palanga

k.t.p. La temo de la internacia kongreso estis “Malbonon venku per bono” (Rom 12, 21). Tiu ĉi frazo estis same la slogano de nia beatulo Jurgis Matulaitis, protektanto de Esperanto. Ni petis lin beni ne nur la kongreson, sed ankaŭ tutmondan kristanan esperantistaron.

(Tiu ĉi koncizan priskribon de la katalika E-movado en Litovio verkis frato Laurynas Skūpas en la jaro 2004, post la tre sukcesa 57-a IKUE-Kongreso okazinta tiujare en Kretinga, kies ĉefaranganto li estis. Li mortis la 10-an de januaro 2005 pro la kancero.) ■

Doc. Laurynas Skūpas, estrarano de IKUE